

РОЗВИТОК АГРАРНОГО БІЗНЕСУ НА КОРПОРАТИВНИХ ЗАСАДАХ

**Березівський Я.П., к.е.н.,
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького**

Характерною рисою відносин власності в сучасних умовах є наявність різних форм власності і господарювання, а економіці пореформеного періоду притаманне так зване «розщеплення прав власності», яке знаходить свій прояв у реалізації ринкових угод, оптимізуючи при цьому власний капітал і обумовлюючи можливість відчуження економічної влади на користь угоди, а в цілому на збереження прибутковості і бізнесу.

Реформування аграрного сектора економіки, реструктуризація і приватизація колективних і державних сільськогосподарських підприємств привели до появи та становлення корпоративного сектора як нової організаційно-правової форми господарювання.

Розглядаючи сутність корпоративного товариства, корпоративних відносин та корпоративного інтересу, а також принципи обмеженої відповідальності та відділення управління від власності можна визначити складові корпоративного сектора. На думку Я.С. Піщур, М.О. Горинь і О.С.Сенишин до корпоративних форм господарювання можна віднести акціонерні товариства закритого та відкритого типів і товариства з обмеженою відповідальністю, в яких власність відділена від управління [2,с.87].

Вважаємо, що до корпоративного сектора економіки Львівської області слід віднести господарські товариства, серед яких у сільському господарстві області основне місце займають товариства з обмеженою відповідальністю. При цьому, як вказують М.Й. Малік і П.М. Федієнко, корпоративні засади організації виробництва базуються на корпоративному праві – праві власності на частку (пай) у статутному фонді (капіталі) юридичної особи, включаючи право на управління та одержання відповідної частки прибутку [1, с.80].

Аналіз виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема дані про розміри за чисельністю працівників і кількістю сільськогосподарських угідь з розрахунку на одне підприємство різних організаційно –правових форм господарювання Львівської області за 2006-2009рр. свідчить, що є суттєва різниця між основними формами господарювання. Серед

сільськогосподарських підприємств у 2009р. в області функціонувало 51,1% господарських товариств і 43,7% приватних підприємств, тому зупинемось на цих двох формах господарювання. У 2006р. на одне приватне підприємство припадало 30 осіб, зайнятих у сільськогосподарському виробництві, а на одне господарське товариство – 46 осіб або в 1,5 рази більше, площа сільськогосподарських угідь на одне приватне підприємство складала 457 га, а на одне господарське товариство – 600 га або на 31,3% більше, ріллі відповідно 390 га і 506 га або на 29,7% більше. У 2009р. на одне приватне підприємство припадало 24 особи, зайнятих у сільськогосподарському виробництві, а на одне господарське товариство – 44 особи або 1,8 рази більше, площа сільськогосподарських угідь на одне приватне підприємство складала 648 га, а на одне господарське товариство – 1112 га або 1,7 рази більше, ріллі відповідно 563 і 842 га або в 1,5 рази більше. Наведені дані засвідчують те, що по-перше, господарські товариства все-таки більших розмірів за чисельністю працівників і площею сільськогосподарських угідь та ріллі на одне підприємство, а по-друге, прослідковуються чіткі тенденції в динаміці до збільшення розмірів господарських товариств і приватних підприємств. Слід відмітити, що господарські товариства використовують 99,3% орендованих сільськогосподарських угідь і 99,4% ріллі, приватні підприємства – відповідно 97,7% і 97,4%.

Отже, господарські товариства у Львівській області займають все ширше місце серед форм господарювання. У їх користуванні знаходиться 62,9% сільськогосподарських угідь і 65,0% ріллі від загальних площ у сільськогосподарських підприємства, а у сільськогосподарському виробництві зайнято 62,7% працівників.

У валовому виробництві зерна господарські товариства займали у 2009р. 75,8% проти 53,4% у 2000р. Відповідно урожайність зернових культур у сільськогосподарських підприємствах у 2009р. становила 34,1 ц/га проти 15,7 ц/га у 2006р. або збільшилась у 2,2 рази, а у господарських товариствах збільшилась у 3,0 рази і становила у 2009р. 36,8 ц/га проти 12,2 ц/га у 2000р. Аналогічні тенденції спостерігаються і у виробництві цукрових буряків та картоплі. Питома вага господарських товариств у виробництві цукрових буряків зросла з 48,7% у 2000р. до 63,1% у 2009р., картоплі відповідно з 36,4% до 91,1%. Галузь овочівництва відкритого ґрунту у господарських товариствах дещо менш розвинута.

Виробництво продукції тваринництва у господарських товариствах області займає теж вагоме місце. Зокрема, виробництво продукції скотарства (молока і приросту великої рогатої худоби) у господарських товариствах у 2000-2008 рр. займало понад 40,0%, у 2009р. воно зменшилось до 32,5% у виробництві молока і 31,6% у виробництві приросту великої рогатої худоби. Виробництво яєць і приросту свиней в основному концентрується у господарських товариствах. Середньорічний надій молока від однієї корови у господарських товариствах збільшився з 1671 кг у 2000р. до 2746 кг у 2009р. або в 1,6 рази, а у сільськогосподарських підприємствах відповідно з 1913 кг до 3192 кг або в 1,7 рази і він є господарських товариствах помітно менший, ніж в середньому у сільськогосподарських підприємствах .

У 2009р. було збиткових 49 приватних підприємств (68,3%) і 67 господарських товариств (56,8%). Рівень рентабельності продукції сільського господарства за 2009р. у господарських товариствах склав 26,1%, у тому числі рослинництва – 41,4%, а тваринництво було збиткове (-10,1%). Найбільш рентабельним у господарських товариствах за 2009р. було виробництво цукрових буряків (фабричних) – 109,0%, овочів відкритого ґрунту – 20,9%, зерна – 17,4%, молока і молочних продуктів - 4,1%, м'яса свиней - 1,9%. Усі інші види продукції були збитковими. Отже , господарські товариства як організаційно-правова форма господарювання у Львівській області займають провідну позицію і мають перспективність розвитку.

Економічні переваги сільськогосподарського виробництва в складі створених у Львівській області корпоративних формувань полягають не тільки у вагомих економічних показниках їх розвитку, а й у посиленні соціальної справедливості, ефективному управлінні виробництвом, підприємства, а також особливо кожного працівника на основі ефективного використання їх майнових і земельних паїв. Корпоративний рух, виходячи з цього , набуває нового економічного змісту в сільськогосподарському виробництві, дієвого механізму функціонування суб'єктів господарювання.

Література.

1. Малік М.Й. Аграрна реформа і розвиток підприємництва / М. Й. Малік, П.М. Федієнко. – К: ІАЕ УААН. – 2003. – 271с.
2. Піцур Я.С. Ділове планування корпоративного сектора економіки України: монографія / Я.С. Піцур, М.О. Горинь, О.С. Сенишин. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2008. – 288с.